

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๖๕

เรื่องพิจารณาที่ ๑๒/๒๕๖๔

วันที่ ๒ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง { ศาลจังหวัดกาญจนบุรี ผู้ร้อง
- ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๘ วรรคหนึ่ง ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” และมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย”

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ใดทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานซึ่งสั่งการตามอำนาจที่มีกฎหมายให้ไว้ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๘ เป็นบทบัญญัติในภาค ๓ หลัโทษ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาได้ให้ความหมายของหลัโทษไว้ในมาตรา ๑๐๒ ที่บัญญัติว่า “ความผิดหลัโทษ คือ ความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ประมวลกฎหมายอาญายังได้บัญญัติให้มีบทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดหลัโทษ ได้แก่ มาตรา ๑๐๔

ที่บัญญัติว่า “การกระทำความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายนี้ แม้กระทำโดยไม่มีเจตนาก็เป็นความผิด เว้นแต่ตามบทบัญญัติความผิดนั้นจะมีความบัญญัติให้เห็นเป็นอย่างอื่น” หรือมาตรา ๑๐๕ ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดพยายามกระทำความผิดลหุโทษ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ” และมาตรา ๑๐๖ ที่บัญญัติว่า “ผู้สนับสนุนในความผิดลหุโทษไม่ต้องรับโทษ” เมื่อพิจารณาจากความหมายของความผิดลหุโทษและ บทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดให้ใช้แก่ความผิดลหุโทษประกอบกันแล้ว จะเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะกำหนดให้บุคคลผู้กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยความผิดลหุโทษ ต้องรับโทษทางอาญาทั้งโทษจำคุกและโทษปรับเหมือนเช่นความผิดอาญาทั่วไป แต่จะมีความแตกต่างกัน ในบางประการ ประการแรก อัตราโทษทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ โดยอัตราโทษจำคุกในความผิด ลหุโทษจะมีระยะเวลาที่สั้นกว่าและมีอัตราโทษปรับในจำนวนที่น้อยกว่าความผิดอาญาทั่วไป ประการที่สอง กำหนดให้ผู้กระทำความผิดลหุโทษต้องรับโทษแม้กระทำความผิดโดยไม่มีเจตนา ซึ่งโดยหลักบุคคล จะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณี ที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ และประการที่สาม กำหนดให้ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดนั้นไม่จำเป็นต้องรับโทษ โดยหากเป็น การสนับสนุนการกระทำความผิดอาญาทั่วไป ผู้สนับสนุนการกระทำผิดจะต้องระวางโทษสองในสามส่วน ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๖ การกระทำที่ เป็นความผิดลหุโทษที่บัญญัติไว้ในภาค ๓ นั้น ล้วนเป็นความผิดที่มีได้ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม อย่างรุนแรงจนถึงขนาดที่จะต้องมีการลงโทษผู้กระทำความผิดให้ต้องตัดขาดออกจากสังคม อย่างถาวร หรือลงโทษจนถึงขนาดที่ทำให้ผู้กระทำรู้สึกเกรงกลัวต่อกฎหมายจนไม่กล้ากลับมากระทำความผิดซ้ำอีก แต่เป็นการกระทำที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดให้ต้องรับโทษในกรณีที่ ฝ่าฝืนกระทำในสิ่งที่กฎหมายห้ามซึ่งมีลักษณะเป็นการรบกวนการใช้ชีวิตอย่างปกติสุขของสังคม หรือ การกระทำอันเป็นการก่อความวุ่นวายหรือกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยมีได้กระทบ ถึงประโยชน์ของสังคมหรือประโยชน์ของปัจเจกชนอย่างร้ายแรง อาทิ การแจ้งชื่อหรือที่อยู่อันเป็นเท็จ ต่อเจ้าพนักงานตามมาตรา ๓๖๗ การทะเลาะกันอย่างอื้ออึงหรือทำให้เสียความสงบเรียบร้อย ในทางสาธารณะหรือสาธารณสถานตามมาตรา ๓๗๒ การทำให้เกิดปฏิกุลแก่ น้ำในบ่อน้ำหรือสระน้ำ อันมีไว้สำหรับประชาชนใช้สอยตามมาตรา ๓๘๐ การกระทำอันเป็นการกีดขวางทางสาธารณะจนอาจ เป็นอุปสรรคต่อความปลอดภัยหรือความสะดวกในการจราจรโดยไม่ได้รับอนุญาตอันชอบด้วยกฎหมาย

ตามมาตรา ๓๘๕ หรือการทิ้งซากสัตว์ซึ่งอาจเน่าเหม็น ในหรือริมทางสาธารณะตามมาตรา ๓๙๖ เป็นต้น

ข้อโต้แย้งที่ว่า การไม่พิมพ์ลายนิ้วมือตามคำสั่งพนักงานสอบสวนไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๘ เนื่องจากมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของบุคคล และตราบไต่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดย่อมถือเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิดังกล่าวจึงได้รับความคุ้มครอง ไม่อาจถือเป็นความผิดทางอาญาฐานไม่ยอมพิมพ์ลายนิ้วมือได้ ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๘ จึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง เห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑ ได้ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนคดีอาญาโดยให้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๒ (๑) ยังได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจตรวจตัว ตรวจสิ่งของที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ รวมถึงให้ทำภาพถ่าย ภาพวาดจำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า และให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้น จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวข้างต้นเห็นว่า กฎหมายได้ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในการสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือผู้ต้องหาพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า โดยพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะส่งลายพิมพ์นิ้วมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการตรวจสอบลายพิมพ์นิ้วมือเพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของผู้ถูกกล่าวหา ประวัติการต้องโทษ และความประพฤติของผู้นั้น โดยที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถที่จะปิดเบือนชื่อ ชื่อสกุล หรือข้อมูลอื่น ๆ ให้ผิดไปจากความจริงได้ เนื่องจากผลการพิมพ์ลายนิ้วมือเป็นการระบุซึ่งตัวตนของบุคคลที่มีความชัดเจนแน่นอนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้การพิมพ์ลายนิ้วมือยังเป็นไปเพื่อป้องกันมิให้เกิดข้อผิดพลาดในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ดังนั้น การที่พนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าพนักงานเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ค้นหาความจริงที่เกิดขึ้นในคดีและยังเป็นการรักษาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เมื่อไม่มีมาตรการบังคับไว้โดยเฉพาะแก่ผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าพนักงานที่ใช้อำนาจตามกฎหมาย การที่เจ้าพนักงานนำบทบัญญัติมาตรา ๓๖๘ แห่งประมวล

กฎหมายอาญา ซึ่งเป็นบททั่วไปมาบังคับใช้เพื่อลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนคำสั่งไม่ยอมพิมพ์ลายนิ้วมือ จึงถือเป็นมาตรการสุดท้ายที่มีความเหมาะสมแก่กรณีแล้ว

สำหรับบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ใดทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานซึ่งสั่งการตามอำนาจที่มีกฎหมายให้ไว้ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าการสั่งเช่นนั้น เป็นคำสั่งให้ช่วยทำกิจการในหน้าที่ของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้สั่งให้ช่วยได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวมีคุณธรรมทางกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองอำนาจรัฐในการปฏิบัติตามกฎหมาย กล่าวคือในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐบางกรณีอาจต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นสำเร็จลุล่วงไป ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของการขอความร่วมมือจากประชาชนหรือการออกคำสั่งให้ประชาชนต้องปฏิบัติตาม การกระทำที่จะถือเป็นความผิดฐานฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานซึ่งสั่งการตามกฎหมายโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควรตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๘ วรรคหนึ่ง ต้องเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานผู้ออกคำสั่งมีสถานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย โดยคำสั่งของเจ้าพนักงานดังกล่าวต้องเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือมีกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานผู้นั้นออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามได้ และบุคคลผู้ได้รับคำสั่งฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ซึ่งการกระทำดังกล่าวมิใช่การกระทำอันมีลักษณะเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่ส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นสำคัญแต่เป็นเพียงการกระทำที่กฎหมายประสงค์จะให้ลงโทษแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนเพื่อให้เกิดสภาพบังคับทางกฎหมายเท่านั้น เมื่อพิจารณาจากอัตราโทษที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๘ วรรคหนึ่ง ประกอบไปด้วยโทษจำคุกที่บังคับเอา กับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่กำหนดให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน และโทษปรับที่บังคับเอา กับทรัพย์สินกำหนดอัตราโทษปรับไว้ไม่เกินห้าพันบาทถือเป็นโทษจำคุกในระยะที่สั้นและโทษปรับในอัตราที่ต่ำกว่าความผิดทางอาญาทั่วไป เมื่อเปรียบเทียบระหว่างความร้ายแรงแห่งกรณีการกระทำความผิดกับโทษที่จะผู้กระทำความผิดจะได้รับ ถือได้ว่าพอสมควรแก่กรณีแล้ว ประกอบกับโทษทางอาญาทั้งสองสถานนั้นมีได้กำหนดอัตราโทษขั้นต่ำไว้ ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานและพฤติการณ์อื่นประกอบเพื่อพิจารณาพิพากษาลงโทษตามความเหมาะสมเป็นรายกรณีไป แม้ว่าการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควรจะมีความผิดและมีโทษทางอาญาทั้งจำคุกและปรับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๘ วรรคหนึ่ง ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและ

เสรีภาพของบุคคลอยู่บ้าง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ต้องสูญเสียไป กับคุณธรรมทางกฎหมายและประโยชน์ที่เกิดแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาถือว่าเหมาะสม และได้สัดส่วน กรณีนี้จึงไม่ถือว่าเป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อหลักนิติธรรม เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง แต่อย่างใด

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง ได้รับรองและกำหนดหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ในชีวิตและร่างกายของบุคคลไว้ การใช้สิทธิและเสรีภาพนั้นย่อมมีอาจระทำได้ หากการใช้สิทธิ และเสรีภาพนั้นไปละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ซึ่งการใช้สิทธิและเสรีภาพ อาจถูกจำกัดได้ด้วยการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับกับบุคคลเป็นการทั่วไป การที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บุคคลต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม คำสั่งนั้นโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควรต้องระวางโทษทั้งจำคุกและโทษปรับจะจำกัดสิทธิและ เสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลก็ตาม แต่การนี้เป็นไปเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะและความสงบ เรียบร้อยของสังคมโดยรวมอย่างพอเหมาะพอควรไม่เกินกว่าความจำเป็น บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๘ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง

(นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ